6. Khokhlina, O.P. (2019). Psykholoho-pedahohichna kharakterystyka uchniv z pomirnoiu rozumovoiu vidstalistiu yak osnova vyznachennia napriamiv pedahohichnoi roboty. *[Psychological and pedagogical characteristics of students with moderate mental retardation as a basis for determining the directions of pedagogical work*.] Aktualni pytannia korektsiinoi osvity. Vypusk 13, S. 38–46 [in Ukrainian].

УДК: 378.147:376.1

Наталія Баташева,
кандидат психологічних наук,
вчений секретар Інституту спеціальної педагогіки і
психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
natasha_batasheva@ukr.net
https://orcid.org/0000-0002-2685-2258

Nataliia Batasheva,
Candidate of Psychological Sciences,
Scientific Secretary of Mykola Yarmachenko Institute of
Special Pedagogy and Psychology of the
National Academy of Educational Sciences of Ukraine

Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна
вул. М. Берлінського 9, м. Київ, 04060, Україна

Mykola Yarmachenko Institute of Special Pedagogy and
Psychology of the National Academy of Educational Sciences
of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
9, M. Berlinskoho st., Kyiv, 04060, Ukraine

ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»: ТРЕНДИ, ІНСТРУМЕНТИ, ПЕРСПЕКТИВИ

TECHNOLOGIES OF TEACHING PROFESSIONAL DISCIPLINES IN THE SPECIALTY

«SPECIAL PSYCHOLOGY»: TRENDS, TOOLS, PROSPECTS

Анотація. У статті висвітлено особливості впровадження сучасних освітніх технологій у викладанні фахових дисциплін зі спеціальності «Спеціальна психологія» в контексті цифрової трансформації вищої освіти.

Метою дослідження є аналіз, систематизація та класифікація освітніх технологій, що сприяють ефективній підготовці майбутніх спеціальних психологів.

Методологічно дослідження використовує аналітичний огляд наукової літератури, що охоплює педагогіку, спеціальну психологію, освітні технології, цифровізацію вищої освіти. Використано методи систематизації та класифікації, що дало змогу структурувати освітні технології за типами (традиційні, інтерактивні, цифрові, імерсивні, метакогнітивні) та напрямами їх застосування у викладанні спеціальної психології.

Проаналізовано ключові концепції психології та педагогіки, які становлять підґрунтя інноваційних освітніх технологій: конструктивістська парадигма; проблемно-орієнтоване навчання; гуманістична педагогіка; теорія множинного інтелекту Г. Гарднера; педагогіка партнерства.

Визначено ключові тренди у викладанні спеціальної психології, серед яких – індивідуалізація навчання, ігрофікація, використання віртуальної та доповненої реальності, застосування штучного інтелекту та великих даних. Описано найбільш ефективні інструменти, такі як інтерактивні симуляції, кейс-методи, проєктне навчання, LMS-платформи, сервіси для колаборації та рефлексії (цифрові портфоліо, щоденники), спеціалізоване програмне забезпечення.

Результати дослідження свідчать, що використання таких технологій сприяє формуванню професійної ідентичності студентів, розвитку емпатії, саморефлексії, навичок комунікації, діагностики, консультування та кризового реагування. Зроблено висновок, що інноваційні технології забезпечують підвищення якості фахової підготовки спеціальних психологів, а їх системне впровадження потребує адаптації контенту, розвитку цифрової компетентності педагогів і оновлення методичних підходів. Окреслено перспективи подальших досліджень у напрямі створення VR/AR-сценаріїв, цифрових симуляцій і методичних рекомендацій для викладачів.

Ключові слова: спеціальна психологія, фахова підготовка, освітні технології, цифрові інструменти, інтерактивне навчання, імерсивні технології.

Abstract. The article highlights the features of the implementation of modern educational technologies in teaching professional disciplines in the specialty «Special Psychology» in the context of the digital transformation of higher education.

The purpose of the study is to analyze, systematize and classify educational technologies that contribute to the effective training of future special psychologists.

Methodologically, the study uses an analytical review of scientific literature covering pedagogy, special psychology, educational technologies, and digitalization of higher education. The methods of stemming and classification were used, which allowed structuring educational technologies by types (traditional, interactive, digital, immersive, metacognitive) and areas of their application in teaching special psychology.

The key concepts of psychology and pedagogy are analyzed as they underlie innovative educational technologies: constructivist paradigm; problem-based learning; humanistic pedagogy; G. Gardner's theory of multiple intelligences; partnership pedagogy.

Key trends in teaching special psychology are identified, including individualization of learning, gamification, use of virtual and augmented reality, application of artificial intelligence and big data. The most effective tools are described, such as interactive simulations, case methods, project-based learning, LMS platforms, services for collaboration and reflection (digital portfolios, diaries), specialized software.

The results of the study indicate that the use of such technologies contributes to the formation of students' professional identity, the development of empathy, self-reflection, communication skills, diagnostics, counseling and crisis response. It is concluded that innovative technologies ensure an increase in the quality of professional training of special psychologists, and their systematic implementation requires adaptation of content, development of digital competence of teachers and updating of methodological approaches. Prospects for further research in the direction of creating VR/AR scenarios, digital simulations and methodological recommendations for teachers are outlined.

Key words: special psychology, professional training, educational technologies, digital tools, interactive learning, immersive technologies.

Актуальність дослідження. У контексті модернізації вищої освіти в Україні особливої значущості набуває підготовка фахівців, здатних працювати з особами з особливими освітніми потребами. Спеціальний психолог – ключова фігура в системі інклюзивної та спеціальної освіти. Ефективність його діяльності значною мірою залежить від якості фахової підготовки, що своєю чергою обумовлюється використанням сучасних педагогічних технологій.

Трансформація освітнього простору, розвиток цифрових платформ, зміна освітніх парадигм та очікувань здобувачів освіти зумовлюють необхідність

переосмислення традиційних підходів до викладання фахових дисциплін зі спеціальності «Спеціальна психологія». Упровадження технологічних рішень, активне використання мультимедійних засобів, інтерактивного контенту, інструментів зворотного зв'язку, VR/AR тощо – є трендом сьогодення і майбутнього.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел свідчить про зростаючий інтерес до проблеми технологізації викладання у закладах вищої освіти. Одним із провідних напрямів досліджень є аналіз загальних тенденцій цифровізації освітнього процесу. Зокрема, українські вчені, такі як Биков В., Спірін О. та Пінчук О. (2020), активно досліджують методологічні засади застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні, формування інформаційно-цифрової компетентності педагогів та студентів. Їхні праці закладають теоретичний фундамент для розуміння глобальних змін у дидактиці вищої школи. Зарубіжні дослідники, наприклад, Siemens G. (2005) з його теорією конективізму, та Prensky M. (2001), який ввів терміни «цифрові аборигени» та «цифрові іммігранти», також істотно вплинули на розуміння потреби адаптації освітніх підходів до нової реальності. Brown J. (2006) підкреслює важливість трансформації навчального середовища для XXI століття, що безпосередньо стосується й спеціальної психології.

Окремий блок досліджень присвячено особливостям застосування технологій саме у психологічній освіті. Тут варто звернути увагу на дослідження Севост'янова П., Клімушева В., Клімушевої Г. (2024), які проаналізували можливості використання мобільних додатків та веб-платформ у психологічному навчанні і тренуванні, а також визначили їх ефективність для формування професійних компетентностей майбутніх психологів, наголошуючи на потенціалі цих технологій для індивідуалізації та підвищення якості освітнього процесу. Зарубіжні науковці, такі як Dalgarno B. & Lee M. (2010), зосереджуються на потенціалі 3D віртуальних середовищ для навчання, що має пряме відношення до розробки симуляцій для спеціальних психологів.

Важливе значення мають зарубіжні дослідження, що аналізують ефективність конкретних технологій – віртуальної та доповненої реальності

(VR/AR), штучного інтелекту (ШІ) та онлайн-платформ. Дослідження Yılmaz N. Duran F., Fidan U. (2021) показують потенціал використання VR та AR під час лікування психічних розладів, підкреслюючи їхню ефективність для покращення терапевтичного процесу та підтримки пацієнтів. Праці науковців, таких як Johnson L. et al. (2015) у «NMC Horizon Report», здійснюють аналіз новітніх технологій та їхній вплив на освіту, враховуючи потенціал ШІ для персоналізації навчання.

У працях Сульсон М. (2012) та Васильєвої О. (2022) досліджувалися психолого-педагогічні аспекти впровадження дистанційного навчання у підготовці майбутніх психологів, що є надзвичайно цінним для спеціальної психології, де важлива роль відводиться практичній роботі та комунікації. Результати дослідження Schunk D. (2012) з теорії саморегульованого навчання може бути адаптовано для вивчення того, як технології можуть сприяти автономності студентів-психологів.

Значний інтерес становлять роботи, що стосуються впровадження інноваційних методів у спеціальній освіті та корекційній педагогіці, оскільки саме тут спеціальна психологія має своє практичне застосування. У дослідженнях Синьова В., Шеремет М., Супрун Д. (2019) окреслено особистісні якісні пріоритети поетапної реалізації професійної підготовки психолога в системі спеціальної освіти на компетентнісно орієнтованих засадах мегасистеми цілісного освітнього простору, де компетентнісний підхід розглядається як домінуючий вектор оновлення змісту вищої освіти в умовах багаторівневої підготовки кадрів. Окрему увагу заслуговують дослідження Кротенко В. (2021), яка аналізує роль кейс-технологій у розвитку аналітичних та діагностичних, психокорекційних навичок у професійній підготовці психологів (спеціальних, клінічних). Дослідження Афанасьєвої Т. (2012) зосереджується на значенні проєктного навчання для формування практичних компетенцій. Ці дослідження є важливими для визначення того, як технології можуть не лише передавати знання, а й розвивати необхідні навички.

Однією і інноваційних методик навчання є впровадження ігрових технологій, які дають можливість підвищити рівень засвоєння навчального

матеріалу, активізують пізнавальний інтерес студентів, формують фахові компетенції та практичні вміння і навички. Ігрові технології навчання дають можливість занурити студентів у професійну сферу діяльності, розкрити творчий потенціал, розвивають наполегливість в освоєнні дисципліни, формують навички роботи у колективі (Савєльєва Т., 2019).

Незважаючи на значну кількість ґрунтовних праць, комплексний аналіз впливу новітніх технологій викладання фахових дисциплін саме зі спеціальності «Спеціальна психологія» з урахуванням сучасних трендів, інструментів та перспектив залишається недостатньо висвітленим. Більшість досліджень зосереджено на окремих аспектах або технологіях, тоді як системний підхід, що охоплює весь спектр інновацій та їхній потенційний вплив, – на формуванні професійних компетентностей.

Метою статті є аналіз та систематизація сучасних технологій викладання фахових дисциплін у підготовці спеціальних психологів, визначення ефективних інструментів і педагогічних стратегій, а також окреслення перспектив подальшого розвитку цього напряму в контексті інноваційної трансформації вищої освіти.

Методи дослідження. У процесі наукового дослідження застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, які дали змогу здійснити глибокий теоретичний аналіз проблеми технологій викладання фахових дисциплін зі спеціальності «Спеціальна психологія»: метод теоретичного аналізу та узагальнення – для вивчення наукової літератури з питань педагогіки, спеціальної психології, освітніх технологій, цифровізації вищої освіти; порівняльний аналіз – для порівняння вітчизняного та зарубіжного досвіду впровадження інноваційних освітніх технологій у професійну підготовку психологів; метод систематизації та класифікації – для структурування освітніх технологій за типами (традиційні, інтерактивні, цифрові, імерсивні, метакогнітивні) та напрямами їх застосування у викладанні спеціальної психології; структурно-функціональний підхід – для аналізу взаємозв’язку між педагогічними технологіями, освітніми інструментами та формуванням професійних компетентностей майбутніх спеціальних психологів; експертно-

аналітичний підхід – для оцінювання ефективності застосування конкретних цифрових платформ, інтерактивних методик та VR/AR-рішень у фаховій підготовці на основі огляду актуальних досліджень і практичних кейсів.

Результати дослідження. Загальне розуміння освітніх технологій еволюціонувало від простих технічних засобів навчання до складних систем, що містять методологічні принципи, дидактичні підходи та інструментарій. Освітня технологія у вищій школі – це система методів, засобів та організаційних форм, які використовуються для забезпечення ефективного навчання та досягнення освітніх цілей у закладах вищої освіти. Це поняття містить в собі як традиційні, так і інноваційні підходи до навчання, адаптовані до потреб сучасного студента.

Варто зазначити, що сучасні освітні технології – це не просто використання комп'ютерів, а створення інтегрованого освітнього середовища, яке сприяє активній пізнавальній діяльності студентів та формуванню їхньої інформаційно-цифрової компетентності. Це особливо актуально для спеціальної психології, де фахівці мають володіти навичками роботи з сучасними діагностичними та корекційними програмами.

Спеціальна психологія як галузь знань має свої унікальні особливості, що впливають на вибір та адаптацію освітніх технологій. Це дисципліна, яка потребує не лише теоретичних знань про закономірності психічного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, а й глибокого розуміння клінічних випадків, розвитку емпатії, комунікативних навичок та здатності до практичної корекційної роботи.

Психологічну освіту має бути спрямовано на формування особистісних якостей фахівця, його готовності до взаємодії з різними категоріями населення. Це означає, що технології викладання мають не тільки передавати інформацію, а й моделювати реальні ситуації, де студенти можуть відпрацьовувати етичні дилеми, навички консультування та взаємодії.

У підґрунті інноваційних освітніх технологій містяться ключові концепції психології та педагогіки:

1. **Конструктивістська парадигма** (Ж. Піаже, Дж. Бруннер, Л. Виготський)

стверджує, що знання формується в результаті активної діяльності суб'єкта. Це зумовлює доцільність використання таких технологій, як проблемне навчання, навчання через дослідження (inquiry-based learning), проєктна діяльність, що є базовими у підготовці майбутнього психолога. Звідси постає доцільність використання симуляційних технологій, тренажерів, гейміфікації.

2. Проблемно-орієнтоване навчання ефективне у вивченні складних клінічних тем, оскільки стимулює розвиток аналітичного мислення та вміння застосовувати теоретичні знання у практиці (Duch B., Groh S. & Allen D., 2001).

3. Гуманістична педагогіка акцентує на суб'єктності, самовираженні та безумовному прийнятті здобувача освіти. Це реалізується через рефлексивні практики, навчальні портфоліо, фасилітаційні підходи.

4. Теорія множинного інтелекту Г. Гарднера: у процесі навчання необхідно активізувати не лише логіко-математичний, а й емоційний, міжособистісний, тілесно-кінестетичний типи інтелекту, що можливе завдяки мультисенсорним технологіям (AR/VR, аудіо-візуальний контент, рухові вправи).

5. Педагогіка партнерства: передбачає суб'єкт-суб'єктну взаємодію, де викладач і студент є рівноправними учасниками процесу навчання, що реалізується через навчання в командах, колаборативні платформи та спільну розробку кейсів або проєктів.

У контексті спеціальної психології як галузі, що перебуває на перетині загальної, вікової, нейро- та клінічної психології, особливої уваги набуває компетентнісний і практикоорієнтований підхід до викладання. Це зумовлює потребу у використанні таких педагогічних технологій, які:

– моделюють реальні професійні ситуації;

– сприяють розвитку критичного мислення та емпатії;

– забезпечують інтердисциплінарну інтеграцію знань;

– дають можливість індивідуалізувати траєкторії навчання.

Під освітніми технологіями варто розуміти системно організовану сукупність методів, засобів і форм взаємодії викладача та здобувача освіти, спрямованих на досягнення цілей навчання. У вітчизняній та зарубіжній

педагогіці освітні технології поділяють на традиційні, інтерактивні, цифрові, інноваційні (Бойко-Бузиль Ю., Горбенко С. та ін., 2012).

За типом і метою застосування освітні технології умовно поділяють на:

1. Традиційні технології (лекційно-семінарська система навчання: лекції, семінари, практичні заняття, лабораторні роботи).
2. Технології активного навчання: кейс-метод, мозковий штурм, проєктне навчання, дебати, рольові ігри. Вони сприяють розвитку професійного мислення та вирішення нестандартних ситуацій, що характерно для практики спеціального психолога.
3. Цифрові освітні технології: використання LMS, цифрових тренажерів, мобільних додатків, інтерактивних платформ тощо.
4. Імерсивні технології: доповнена (AR) і віртуальна реальність (VR) – як засіб моделювання типових ситуацій спілкування з дітьми з ООП, емоційного відгуку, діагностичних процедур тощо.
5. Метакогнітивні технології: рефлексивні практики, щоденники самоаналізу, цифрові портфоліо, які спрямовані на розвиток професійної самосвідомості.

Сучасна система фахової підготовки спеціального психолога потребує використання таких освітніх інструментів, які забезпечують формування як фундаментальних знань, так і прикладних професійних умінь. Інструментарій викладача в умовах цифрової трансформації освіти значно розширився і охоплює як класичні педагогічні засоби, так і інноваційні цифрові технології, що дають змогу реалізовувати принципи інтерактивності, гнучкості, доступності та індивідуалізації навчального процесу. Розглянемо деякі з них.

1. Інтерактивні освітні платформи та LMS-системи. Серед найпоширеніших платформ для організації навчального процесу ЗВО визначають такі:

– Moodle, Google Classroom, Canvas – забезпечують управління курсами, оцінювання, комунікацію та зворотний зв’язок;

– Classroom Screen, Edmodo, Thinkific – використовують для створення візуально насичених середовищ.

Використання LMS-систем сприяє створенню адаптивного навчального середовища, де кожен студент може опановувати матеріал у власному темпі, що особливо актуально під час викладання складних тем, пов'язаних із нейропсихологією та діагностикою розвитку.

2. Платформи для активної взаємодії та зворотного зв'язку. Інструменти для інтерактивної взаємодії дають можливість збільшити залучення студентів до навчального процесу:

– Padlet, Mentimeter, Jamboard – використовують для колективного обговорення, мозкового штурму, побудови концепт-карт;

– Kahoot, Quizizz, Socrative – дають змогу проводити миттєві тести, опитування, ігрові вікторини для закріплення матеріалу.

Використання платформ миттєвого опитування дає можливість викладачу спеціальної психології оперативно визначати рівень засвоєння матеріалу, адаптувати темп і складність викладу, а також виявляти емоційний стан студентів у реальному часі.

3. Цифрові інструменти для моделювання психологічних ситуацій, такі як:

– PsyToolkit, CogLab, OpenLabyrinth – застосовують для тренування діагностичних навичок, аналізу поведінки, прийняття рішень у ситуаціях морального вибору;

– SimSchool, EmotionVR, EmpathyVR – дають змогу створити симульовані ситуації взаємодії з клієнтами з ООП.

Використання симуляційних інструментів підвищує рівень професійної готовності студентів, оскільки дає змогу пережити реалістичні ситуації консультування, емоційного супроводу, кризового втручання, які складно відтворити в аудиторному форматі.

4. Мультимедійні ресурси та візуальні інструменти. Використання відео, інфографіки, анімацій та презентацій з інтерактивними елементами (Prezi, Genially, Canva) дає змогу краще структурувати навчальний матеріал і активізувати процес його сприйняття.

Поєднання візуальних і аудіальних каналів сприяє глибшому осмисленню складних понять, зокрема таких, як «поведінкові розлади», «сенсорна

інтеграція», «розлади емоційно-вольової сфери», які мають високий ступінь абстрактності.

5. Інструменти колаборації та групової роботи. Для розвитку навичок міждисциплінарної взаємодії, які є дуже важливими для роботи спеціального психолога, використовують:

– Miro, Trello, Notion, Google Workspace – для планування, спільного аналізу кейсів, створення колективних проєктів;

– Zotero, Mendeley – цифрові менеджери бібліографії, які формують дослідницьку культуру студентів.

Варто зазначити, що спільна робота над кейсами чи проєктами дає змогу студентам краще зрозуміти функціональну модель міжвідомчої взаємодії в інклюзивному освітньому середовищі, а також сприяє розвитку soft skills (комплексу неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які стосуються особистісних якостей, поведінки та міжособистісного спілкування, і допомагають ефективно взаємодіяти з іншими людьми та досягати успіху в роботі та в житті).

6. Методи рефлексії та самооцінювання. У викладанні спеціальної психології важливу роль відіграють інструменти, які сприяють розвитку рефлексивної компетентності:

– цифрові щоденники рефлексії (Google Forms, Notion);

– портфоліо професійного зростання;

– інструменти само- і взаємооцінки на платформах Moodle, Edmodo.

Систематична рефлексія дає змогу майбутнім психологам критично осмислювати власну діяльність, виявляти зони професійного розвитку та уникати емоційного вигорання в майбутньому.

Отже, сучасні інструменти викладання фахових дисциплін у спеціальній психології поєднують педагогічні, цифрові й психотехнологічні ресурси. Вони не лише підвищують ефективність засвоєння навчального матеріалу, а й формують професійну ідентичність студента, розвивають його здатність до міжособистісної комунікації, етичного прийняття рішень і рефлексії. Раціональне використання цих інструментів – запорука якісної підготовки

фахівців до роботи в умовах складних соціально-психологічних викликів сучасності. Оскільки сучасні технології мають значний потенціал у підготовці спеціального психолога для формування у нього: емпатійного мислення (через імерсивні VR-сценарії); умінь діагностики (через інтерактивні тренажери, відеоаналіз поведінки); компетентностей кризового реагування (через сценарні ігри); психотерапевтичних навичок (через моделювання взаємодії з клієнтом у VR-середовищі або за допомогою відеофідбеку).

Незважаючи на значний потенціал, впровадження цих технологій зіштовхується з певними викликами. Однією з основних проблем є недостатній рівень цифрової компетентності педагогів та студентів, а також необхідність постійного оновлення матеріально-технічної бази. Під час аналізу онлайн-платформ виникає питання якості контенту та адаптації традиційних методик до дистанційного формату.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі теоретичного аналізу наукових джерел визначено, що викладання спеціальної психології в умовах цифрової трансформації потребує перегляду традиційної парадигми навчання. Технології викладання фахових дисциплін зі спеціальності «Спеціальна психологія» спеціальної психології мають базуватися на принципах активності, практикоорієнтованості, гуманізації та цифрової трансформації освіти. В умовах стрімкого розвитку технологій саме поєднання теоретичних знань із симуляційними, цифровими та інтерактивними формами навчання дає змогу забезпечити високий рівень професійної підготовки спеціального психолога, адаптованого до складних викликів сучасного соціокультурного середовища.

Використання сучасних освітніх технологій дає змогу не лише підвищити ефективність засвоєння знань, а й сформувати професійні якості, необхідні для роботи з особами, які мають особливі освітні потреби. Поєднання науково обґрунтованих педагогічних технологій із цифровими інструментами (змішане навчання, VR-методики, кейс-аналіз, гейміфікація) відкриває нові можливості для професійного зростання майбутніх спеціальних психологів.

Перспективи подальших досліджень полягають в: адаптації цифрових

платформ до потреб вітчизняної освітньої системи, створенні AR/VR-комплексів для тренування психологічних інтервенцій, проведенні експериментальних досліджень впливу імерсивних технологій на якість фахової підготовки; розробці методичних рекомендацій для викладачів із використанням сучасних технологій для підготовки спеціальних психологів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков, В., Спірін, О., & Пінчук, О. (2020). Сучасні завдання цифрової трансформації освіти]. *Вісник Кафедри ЮНЕСКО Неперервна професійна освіта XXI століття*, (1), 27–36. https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36

2. Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning,* 2.

3. Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1–6.

4. Brown, J. S. (2006). New Learning Environments for the 21st Century: Exploring the Edge. *Change The Magazine of Higher Learning,* 38(5), 18-24. doi:10.3200/CHNG.38.5.18-24

5. Севост'янов П., Клімушев В., & Клімушева Г.(2024). Розвиток і впровадження інноваційних цифрових інструментів у сфері психологічного навчання та тренування: перспективи та виклики. *Наукові інновації та передові технології,* 7(35), 1091–1102. https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7(35)-1091-1102

6. Dalgarno, B. & Lee, M. (2010) What Are the Learning Affordances of 3 D Virtual Environments? *British Journal of Educational Technology*, 41, 10–32. https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2009.01038.x

7. Yılmaz, N. Ö., Duran, F., & Fidan, U. Virtual reality and augmented reality in psychiatric disorders. *Gazi University Journal of Science Part C: Design and Technology*. 2021. Vol. 9, no. 3. P. 5165–32. https://doi.org/10.29109/gujsc.961331

8. Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., & Freeman, A. (2015). *NMC Horizon Report: 2015 Higher Education Edition.* Austin, Texas : The New Media Consortium.

9. Смульсон, М. Л., Машбиць, Ю. І., Жалдак, М. І., та ін. (2012). *Дистанційне навчання: психологічні засади.* М. Л. Смульсон (Ред.). Кіровоград : Імекс-ЛТД.

10. Васильєва, О. (2022). Психологічні особливості дистанційного навчання в підготовці майбутніх психологів. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*, (58), С. 364–4.

11. Schunk, D. H. (2012). *Learning Theories: An Educational Perspective (6th ed.).* Boston, MA: Pearson.

12. Syniov, V., Sheremet, M., & Suprun, D. (2019). Professional formation of the psychologist's personality in the system of special education. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.* Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія, 38, 51–5.

13. Кротенко, В. І. Використання кейс-методу у професійній підготовці психологів (спеціальних, клінічних). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах,* 75, Т. 2, 96–100. https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-2.18

14. Афанасьєва, Т.О. (2012). Проектне навчання як умова професійного розвитку студента у ВНЗ. *Теорія і практика сучасної психології,* 4, 50–54.

15. Савєльєва, Т. (2019). Сучасні підходи та інноваційні методи навчання у закладах вищої освіти: зарубіжний досвід та вітчизняні особливості використання ігрових технологій. *ЛОГОΣ. Мистецтво наукової думки*, (2), 40–41.

16. Duch, B. J., Groh, S. E, & Allen, D. E. (Eds.). (2001). *The power of problem-based learning*. Sterling, VA : Stylus.

17. Бойко-Бузиль, Ю. Ю., Горбенко, С. Л. та ін. (2012). *Методика викладання психології у вищій школі.* Київ : Атіка.

REFERENCES

1. Bykov, V., Spirin, O., & Pinchuk, O. (2020). Suchasni zavdannia tsyfrovoi transformatsii osvity [Modern tasks of digital transformation of education]. Visnyk Kafedry YuNESKO Neperervna profesiina osvita KhKhI stolittia, (1), 27–36. https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36 [in Ukrainian].

2. Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning,* 2. [in English].

3. Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1–6. [in English].

4. Brown, J. S. (2006). New Learning Environments for the 21st Century: Exploring the Edge. *Change The Magazine of Higher Learning*, 38(5), 18-24. doi:10.3200/CHNG.38.5.18-24 [in English].

5. Sevostianov, P., Klimushev, V., & Klimusheva, H.(2024). Rozvytok i vprovadzhennia innovatsiinykh tsyfrovykh instrumentiv u sferi psykholohichnoho navchannia ta trenuvannia: perspektyvy ta vyklyky [Development and implementation of innovative digital tools in the field of psychological education and training: prospects and challenges]. Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii, 7(35), 1091–1102. https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-7(35)-1091-1102 [in Ukrainian].

6. Dalgarno, B. & Lee, M. (2010) What Are the Learning Affordances of 3 D Virtual Environments? *British Journal of Educational Technology*, 41, 10–32.

https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2009.01038.x [in English].

7. Yılmaz? N. Ö., Duran, F., & Fidan, U. Virtual reality and augmented reality in psychiatric disorders. *Gazi University Journal of Science Part C: Design and Technology*. 2021. Vol. 9, no. 3. P. 5165–32. https://doi.org/10.29109/gujsc.961331 [in English].

8. Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., & Freeman, A. (2015). *NMC Horizon Report: 2015 Higher Education Edition.* Austin, Texas : The New Media Consortium. [in English].

9. Smulson, M. L., Mashbyts, Yu. I., Zhaldak, M. I., ta in. (2012). Dystantsiine navchannia: psykholohichni zasady [Distance learning: psychological foundations]. M. L. Smulson (Red.). Kirovohrad : Imeks-LTD. [in Ukrainian].

10. Vasylieva, O. (2022). Psykholohichni osoblyvosti dystantsiinoho navchannia v pidhotovtsi maibutnikh psykholohiv [Psychological features of distance learning in the training of future psychologists]. Naukovyi visnyk Izmailskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu, (58), S. 364–4. [in Ukrainian].

11. Schunk, D. H. (2012). *Learning Theories: An Educational Perspective (6th ed.).* Boston, MA: Pearson. [in English].

12. Syniov, V., Sheremet, M., & Suprun, D. (2019). Professional formation of the psychologists personality in the system of special education. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriia 19 : Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia, 38, 51–5. [in English].

13. Krotenko, V. I. Vykorystannia keis-metodu u profesiinii pidhotovtsi psykholohiv (spetsialnykh, klinichnykh) [Case method usage in professional training of clinical psychologists]. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnikh shkolakh, 75, T. 2, 96–100. https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-2.18 [in Ukrainian].

14. Afanasieva, T.O. (2012). Proektne navchannia yak umova profesiinoho rozvytku studenta u VNZ [Projecting as a condition of professional development of student in high school]. Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii, 4, 50–54. [in Ukrainian].

15. Savielieva, T. (2019). Suchasni pidkhody ta innovatsiini metody navchannia u zakladakh vyshchoi osvity: zarubizhnyi dosvid ta vitchyzniani osoblyvosti vykorystannia ihrovykh tekhnolohii [Modern approaches and innovative methods of education in higher education bodies: external experience and domestic features of the use of game technologies]. ΛΌΗΟΣ. Mystetstvo naukovoi dumky, (2), 40–41. [in Ukrainian].

16. Duch, B. J., Groh, S. E, & Allen, D. E. (Eds.). (2001). *The power of problem-based learning*. Sterling, VA : Stylus. [in English].

17. Boiko-Buzyl, Yu. Yu., Horbenko, S. L. ta in. (2012). Metodyka vykladannia psykholohii u vyshchii shkoli [Methods of teaching psychology in higher education]. Kyiv : Atika. [in Ukrainian].